

FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI CÉLOK (SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS)

JANCSOVSZKA Paulina

Szent István Egyetem, Természetvédelmi és Tájgazdálkodási Intézet
2100 Gödöllő, Páter K. u. 1. e-mail: jancsovszka.paulina@mkk.szie.hu

Kulcsszavak: fenntartható fejlődés, nemzetközi fejlesztési együttműködés, millenniumi fejlesztési célok, fenntartható fejlődési célok, szakpolitikai integráció

Összefoglalás: Az ENSZ 193 tagállama 2015 szeptemberében elfogadta a Fenntartható Fejlődési Célokat (*Sustainable Development Goals, SDGs*) tartalmazó új fejlesztési programot, az Agenda 2030-at. A Millenniumi Célok (*Millennium Development Goals, MDGs*) után, a 17 átfogó cél és azokat részletező 169 rész cél egy integrált rendszert alkotnak, amely a fenntartható fejlődést nemzetközi keretbe helyezi, és összekapcsolja a fejlesztési célkitűzésekkel. A cikk, kiindulva a fenntartható fejlődés koncepciójának nem egységes értelmezéséből és a Millenniumi Célokból, áttekinti az új globális víziót kínáló célrendszert (kiemelve annak néhány alapvető pozitívumát és hiányosságát), amelynek a megvalósítása még hátra van és függ a nemzeti szintű végrehajtástól, a szakpolitikai integrációtól, az együttműködés megerősítésétől és a finanszírozástól.

Bevezetés

A globális problémák megoldása kizárólag széles körű nemzetközi összefogással lehetséges. Ennek felismerése vezetett a nemzetközi fejlesztési (fejlesztéspolitikai) és később a fenntartható fejlődési együttműködés kialakulásához. A nemzetközi fejlesztési együttműködés alapjait, ahogy a fenntartható fejlődési együttműködésnek is, az ENSZ Alapokmány fektette le és a XX. század közepétől datálható. Ekkor a fejlődő országok jelezték, hogy a fejletteknek hozzá kell járulniuk a szegénység felszámolásához, az életszínvonal emeléséhez, a gazdasági fejlődéshez. A fenntartható fejlődési együttműködés két évtizeddel később bontakozott ki. A két együttműködési mechanizmus céljai és cselekvési irányai több pontokon átfedik egymást, a legjelentősebb probléma ugyanakkor a fenntarthatósági követelmények figyelmen kívül hagyása a fejlesztési szükségletek meghatározásakor és a támogatásra szoruló területek kiválasztásakor. Bár 1990 után „a tervezési koncepciójuk és a céljaik tartalma közeledett egymáshoz, eleddig megmaradtak lényegi ellenmondásaik is” (Faragó 2013).

Az 2012-es ENSZ Fenntartató Fejlődési (Rio+20) konferencia után szükségszerűvé vált a fejlesztési célokhoz hasonlóan, a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos jövőbeli célok minél pontosabb meghatározása. A magas szintű testület (*High-Level Panel of Eminent Persons on the Post-2015 Development Agenda, HLP*) létrejötte után, 2013 elején megkezdte a munkáját a civilszféra részvételével az ENSZ Közgyűlés égisze alá tartozó kormányközi munkacsoport (*Open Working Group on Sustainable Development, OWG, Nyitott Munkacsoport*), amelynek feladata a fenntartható fejlesztési célokra vonatkozó javaslat elkészítése volt (United Nations 2014). A munkacsoport egyik társelnöke Körösi Csaba volt, aki jelentősen hozzájárult az együttműködés sikeréhez. Az egész folyamat minden eddiginél inkluzívebbnek értékelhető azzal, hogy a kormányok bevonták az üzleti szféra és a civil társadalom képviselőit, valamint az állampolgárokat egyaránt a fejlett és a fejlődő országokból. Az OWG érdeme, hogy példát statuált a civilek bevonására egy ilyen nagyszabású munkába.

A célok kidolgozása komoly kihívásnak tekinthető, mivel néhány különösen fontos cél túllép a korábban megfogalmazottak szintjén az érintett területek vonatkozásában, illetve az egyetemes érvényűsége törekszik. A Nyitott munkacsoport jelentését az ENSZ Közgyűlés 2014. szeptember 10-én konszenzussal fogadta el (68/309 közgyűlési határozat). A határozat

értelmében a javaslatok alapjául szolgáltak a fenntarthatóság integrálódásának az új, 2015 utáni Agendába.

Az ENSZ mind a 193 tagállama 2015 szeptemberében elfogadta az új integrált fenntartható fejlődési és fejlesztési programot, az Agenda 2030-at (*Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development*, Világunk átalakítása: Agenda 2030 a Fenntartható Fejlődésért), amely felvázolja az utat a szélsőséges szegénység megszüntetéséhez, az egyenlőtlenség és igazságtalanság leküzdéséhez, és a bolygó környezeti rendszerének megóvásához. Az új Program egyik fő pozitívuma, „hogyan szemben a korábbi fejlesztési együttműködési tervekkel, átveszi a fenntartható fejlődési programok átfogóbb szemléletét, és...minden ország és régió számára fenntartható fejlődési célokat és feladatokat ír elő.” (Faragó 2016) A Program központjában az SDG-k állnak, amelyek minden nemzetre érvényesek és nem hagynak senkit hátra (*„leaving no one behind”*) (United Nations 2015). A fenntartható fejlődési célok a Millenniumi Fejlesztési Célok után referenciát szolgálnak a nemzetközi közösség számára a 2015 és 2030 közötti időszakban.

A fenntartható fejlődés fogalmának kialakulása és értelmezése

A fenntartható fejlődés koncepciója azzal a problémával függ össze, hogy a Föld erőforrásai korlátozottak, míg a termelés és fogyasztás érdekében történő anyag- és energiafelhasználás egyre csak növekszik. A jelenlegi termelési és a fogyasztási szokásaink folytatása a természeti erőforráskészletek kimerüléséhez és fokozott környezetszennyezéshez vezethet, ami veszélyeztetheti a jövő generációk szükségleteinek kielégítését, a mai generációéhoz hasonló jólét elérését és akár létét is. A fenntartható fejlődés alapja a jelen és a jövő generációk jóléte közötti kapcsolat.

A neves tudósokból álló Római Klub szakértői csoportja 1972-ben A növekedés határai c. (*Limits to growth*) jelentést adta ki, amelyben figyelmeztetett, hogy ha az általuk vizsgált tényezők – népesség, ipari termelés, környezetszennyezés, természeti erőforrások felhasználása, mezőgazdasági területek – vonatkozásában nem történik változás, az emberiség száz éven belül feléli a Föld természeti tartalékait (Meadows et al. 1972).

Ugyanebben az évben Stockholmban, három éves előkészítés után, megtartották az ENSZ Emberi környezet c. (UN Conference on the Human Environment) konferenciát (United Nations 1972). A szervezése hosszúra sikeredett, mivel a fejlődő és fejlett országok másképpen vélekedtek az emberiséget leginkább fenyegető problémákról: míg a világ fejlettebb része a környezetszennyezést tartotta annak, addig a kevésbé fejlettek a szegénységet és az alap egészségügyi ellátás hiányát emelték ki. Már a szervezés fázisában felmerült az „ökológiai egészséges fejlődésen” alapuló szemlélet gondolata. A konferencia foglalkozott a környezetszennyezéssel és az erőforrások kimerülésével, de ezek mellett még a fejlődő országok gazdaságfejlesztési problémái is előtérbe kerültek.

A nyolcvanas években világossá vált, hogy környezetromlás/-rombolás nem csupán lokális, hanem globális szinten is megjelenik és a környezeti károk helyreállítása általában hosszú időtávot igényel.

A Worldwatch Institute elnöke L.R. Brown, az 1981-ben megjelent *Building a Sustainable Society* (A fenntartható társadalom építése) könyvében hirdette meg először a „fenntartható társadalom” eszméjét.

A „fenntartható fejlődés” koncepcióját (ekkor „harmonikus fejlődés”) erőforrás-megőrző világfejlődési modellként ismertette 1987-ben „Közös Jövők” (*„Our common future”*) c. jelentésében a G.H. Brundtland norvég miniszterelnök-asszony vezette ENSZ Környezet és Fejlődés Világ Bizottság (WCED 1987). Ettől kezdve a fenntartható fejlődés politikai súlyt kapott és követendő cél lett a nemzetek és nemzetközi szervezetek számára. „A harmonikus

fejlődés olyan fejlődés, ami kielégíti a jelen szükségleteit anélkül, hogy veszélyeztetné eljövendő generációk lehetőségét a saját szükségleteik kielégítésére” (WCED 1987).

A fenntartható fejlődés e definíciója nem tökéletes, mivel egy oldalról a szükséglet szubjektív fogalom, más oldalról az egyenlőség/igazságosság követelményének való megfelelés a jelen generáción belül sem érvényesíthető. A definíció túl általános jellege hozzájárult ahhoz, hogy sokféle, sokszor egymásnak ellentmondó értelmezések születtek. „Ezért a gazdasági és társadalmi haladást a harmonikus fejlesztés jegyében kell megvalósítani minden fejlődő és fejlett, piacorientált vagy központi irányítás alatt álló országban. Az értelmezések ugyan eltérőek lesznek, de bizonyos általános vonásaik is vannak” (WCED 1987).

A fenntartható fejlődés szakmai megközelítése sem egységes, például vannak a gyenge és a szigorú fenntarthatósággal kapcsolatos vélemények (Kerekes 2008).

A fenntartható fejlődés fogalmának eltérő értelmezésével magyarázható például a „fenntartható fejlődés” és a „fenntartható növekedés” szinonimaként való használata. Az önmagában is ellentmondásos fenntartható növekedés gyakorlati értelmezése eltér az elméletitől: „amikor egy politikus fenntartható gazdasági növekedésről beszél, akkor nem azt érti ezen, hogy ez a növekedés nem növeli a környezeti terheket, hanem azt, hogy a növekedés folytonos” (Gyulai 2013).

A fenntarthatóságnak három, egymással szoros és bonyolult kölcsönhatásban lévő dimenziója van: gazdasági, szociális (társadalmi) és környezeti. Ennek megfelelően készült pl. az Európai Unió fenntartható fejlődés stratégiája, valamint a 2002. évi johannesburgi Fenntartható Fejlődési Világcsúcson elfogadott végrehajtási terv is. (Egy másik álláspont szerint létezik egy negyedik, intézményi dimenzió is.) A három dimenzió közül egyik vagy másik egyoldalú előtérbe való helyezése helytelen. A gazdasági és társadalmi fejlődést a természeti környezet védelmével, sőt fejlesztésével egyidejűleg, összehangolt rendszerként kell megvalósítani. Ehhez természetesen az elsődleges feltétel, hogy a különböző szakterületeken dolgozó szakemberek és a különböző érdekeket képviselő politikusok is hasonlóan az integrált egész rendszer fenntarthatóságának rendeljék alá a saját érdekeiket.

A fenntartható fejlődésnél nem csak komplexitását kell figyelembe venni, hanem azt is, hogy a három dimenzióhoz sorolható jelenségek üteme eltérő (például energetikai projekt vs. pénzügyi döntések, vagy a hallállományok hirtelen eltűnése néhány éves lassú csökkenés után).

Daly (1996) továbbgondolt definíciója szerint: „a fenntartható fejlődés a folytonos szociális jólét elérése, anélkül, hogy az ökológiai eltartó képességet meghaladó módon növekednénk”.

A fenntartható fejlődés kölcsönhatásokra épülő jellege megköveteli a stratégiák összehangolását és a földrajzi és intézményi határok átlépését, vagyis a helyes döntésekhez együttműködés szükséges. Hangsúlyozni kell, hogy az együttműködésre ezen a téren számos tényező kedvezőtlen hatással volt, például a fenntartható fejlődésnek már említett nem egységes szakmai megközelítése, valamint az értelmezések különbözősége a fejlett és fejlődő országok esetében.

Millenniumi Fejlesztési Célok (*Millennium Development Goals, MDGs*)

Tizenhat évvel ezelőtt 2000. szeptemberében, az ENSZ 189 tagállama elfogadta a Millenniumi Nyilatkozatot, amely tartalmazza az úgynevezett Millenniumi Fejlesztési Célokat (United Nations 2000). Az MDG-eket a világszervezet alapvető értékei alapján, egyszerűen és világosan fogalmazták meg, a megvalósításukra 15 év állt rendelkezésre (2015-ig).

Az MDG-k középpontjában a szegénység csökkentése állt. A nyolc általános cél mellett részcélokat (18) és indikátorokat (48) dolgoztak ki (1. ábra):

1. cél: A szélsőséges szegénység és éhínség csökkenése. A napi egy dollárból élők és az éhínségtől szenvedők arányának felére csökkentése.

2. cél: A mindenkire kiterjedő alapfokú oktatás biztosítása. Annak biztosítása, hogy minden fiú és lány befejezi az általános iskolát.

3. cél: A nemek közötti egyenlőség és a nők felemelkedésének előmozdítása. A nemek közötti beiskolázási különbségek megszüntetése az alap- és középfokú oktatásban lehetőleg 2005-ig, valamennyi szinten 2015-ig.

4. cél: A gyermekhalandóság csökkentése. Az öt év alatti gyermekek halandósági arányának kétharmadával való csökkentése.

5. cél: Az anyai egészség javítása. A gyermekágyi halandóság arányának csökkentése háromnegyedével.

6. cél: A HIV/AIDS, a malária és más betegségek elleni küzdelem. Azok terjedésének megállítása és visszafordítása.

7. cél: A környezeti fenntarthatóság biztosítása.

A fenntartható fejlődés elveinek beépítése a nemzeti politikákba és programokba.

A környezeti erőforrások csökkenésének visszafordítása.

Felére csökkenteni azoknak az arányát, akik tartósan nem jutnak egészséges vízhez 2020-ig.

100 millió nyomoranyagokban élő ember életkörülményeinek jelentős javítása 2020-ig.

8. cél: Globális partnerség kialakítása a fejlesztés érdekében.

A fenti célok nagyrészt a kilencvenes években tartott ENSZ konferenciákon elfogadott fejlesztési célokkal egyeznek meg, és nem igazán tartalmazzak új elemeket. Egy szűkebb koncepciót kínálnak, előtérbe helyezve elsősorban a fejlődés humán aspektusait (szegénység leküzdése, társadalmi nem, oktatás, betegségek elleni küzdelem) és figyelmen kívül hagyva olyan területeket, mint az éghajlatváltozás, migráció, biztonság, jó kormányzás, konfliktusok kezelése. A keretrendszer egyik alapvető hiányossága a célok megvalósításának nem teljesen tisztázott finanszírozása, például a fejlett országok vállalásai tekintetében (leginkább a 8. cél esetében, ahol hiányoznak a konkrét számszerűsített részcélok).

Az MDG-k megvalósításával kapcsolatban 2015 végéig néhány területen komolyabb eredményeket sikerült elérni, nevezetesen a napi 1,25 dollárból élők száma felére csökkent (ami a mélyszegénység mérséklését jelenti); 22 millió embert mentettek meg a tuberkulózistól; felére csökkent azok száma, akik nem jutnak megfelelő minőségű ivóvízhez; ugyannyi lány is fiú jár általános iskolába csaknem minden fejlődő országban. A környezeti fenntarthatóságra vonatkozó céllal kapcsolatban sikernek tekinthető az, hogy 1990 óta az ózonréteget károsító anyagokat gyakorlatilag megszüntették, így 2050-re előrejelzik az ózonréteg helyreállítását. Az egyik alapértelmezett forrása a nemzetközi fejlesztési együttműködésnek, a fejlődő országok számára nyújtott Hivatalos Fejlesztési Támogatás (*Official Development Assistance, ODA*) összege 2000 és 2014 között 66 százalékkal nőtt.

Az elért eredmények azonban nem jelentik azt, hogy az elvégzett munka elegendő, ugyanis a 21 részcélből csupán 3,5 valósult meg (1.a, 6.c, 7.d célok és 7.c első fele). Számos probléma megoldatlan maradt - még mindig több millió ember él szegénységben, éheznek, és nem fér hozzá az alapvető szolgáltatásokhoz, a nemek közötti egyenlőtlenségek fennmaradnak, egyre nagyobb a szakadék a legszegényebbek és leggazdagabbak, a vidéki és városi területek között. A MDG-ken belül a környezetvédelmet érintő célkitűzéseket nem sikerült elérni (például a környezeti erőforrások csökkenésének visszafordítása, a biodiverzitás romlásának megállítása), mi több, egyes esetekben más célok elérését célzó politikák ezeket károsan befolyásolták (United Nations 2014). Ezen kívül az elért előrehaladást aláássa az

éghajlatváltozás és környezeti állapot-romlás. Az ODA tekintetében is, néhány kivétellel, a fejlett országok máig nem teljesítették több évtizedes vállalásaikat (United Nations 2015).

A kritikán túl, az MDG-k mégis fontos szerepet játszottak azzal, hogy először egy átfogó cél(keret)rendszert alkottak, amely a fejlődés tekintetében „egy fajta nemzetközi konszenzust” jelentett és a „mérhetőség lehetőségét is kínálta” (indikátorok révén) (Balogh és Rohonyi 2014).

Az 2015-ös ENSZ értékelés szerint az MDG-k elősegítették a történelem legsikeresebb szegénység elleni mozgalmát és kiinduló pontot szolgáltak az SDG-keretrendszer kialakítása számára.

Az egyébként ambiciózus MDG-k, bár a végrehajtásuk csak részlegesnek tekinthető, vitathatatlanul egy újszerű folyamatot indítottak el a nemzetközi együttműködés terén, ami végül elvezetett az SDG-k elfogadásához. A Millenniumi Nyilatkozat, illetve az MDG-k elfogadásával az ENSZ kimutatta az elkötelezettségét a fenntartható fejlődési együttműködés iránt és megerősítette, hogy a globalizálódó környezeti problémák kezelése „csak a globalizálódó társadalmi-gazdasági folyamatokkal összefüggésükben” lehetséges (Faragó 2013).

Fenntartható Fejlődési Célok (*Sustainable Development Goals, SDGs*)

Az új ENSZ program, az Agenda 2030 alapját a Fenntartható Fejlődési Célok képezik, illetve az azokat részletező, többnyire számszerűsített konkrét részcélok, feladatok. A program 2016 januárjától hatályba lépett. Még ebben az évben befejezik az indikátorok (két indikátor/célpont) kidolgozását.

Az SDG-k, illetve a közös cél(keret)rendszer kidolgozása két nemzetközi folyamat eredménye, amelyekből az egyik a 2010-es MDG-k részidős kiértékelő ENSZ konferenciától, a másik pedig a 2012-es Rio+20 Fenntartható Fejlődésről szóló konferenciától indult. A kormányokon és a nemzetközi intézményeken kívül aktívan részt vettek a konzultációkban, illetve önálló kezdeményezéseket indítottak más szereplők is, mint pl. civil szervezetek, magán alapítványok. Ilyen globális civil kampány a *Beyond2015* volt, melyben 142 országból több mint 1581 szervezet vett részt. Ennek keretében, a civilek által formált vélemény szerint az új programnak, illetve a benne foglalt SDG-knek az eddigi technikai célokkal ellentétben rendszerszintű változásokat kell előidézniük, érintve többek között a politikai hatalomhoz és javak elosztásához kapcsolódó kérdéseket is (<http://www.beyond2015.org>). Továbbá, az új keretrendszernek nem csupán a segélyekről kellett rendelkeznie, hanem a fejlett országok felelősségvállalásáról a saját nem éppen fenntartható fogyasztási és termelési szokásaik által okozott károkért. A kezdeményezéshez csatlakozott szervezetek javasolták hét alapérték (emberi jogok, környezeti fenntarthatóság, szegénység felszámolása, emberi jólét, béke és biztonság, méltányosság, globális felelősségvállalás) és négy végrehajtási alapelv (elszámoltathatóság, részvétel, hatékonyság és bizonyítottság) gyakorlati megvalósítását, valamint az ezekhez kapcsolódó indikátorok kidolgozását.

A *High-Level Panel* jelentése öt ajánlást tartalmazott: senki ne maradjon ki; a fenntartható fejlődés legyen a középpontban, a béke és az ehhez szükséges hatékony; transzparens és elszámoltatható intézményrendszer alapjainak megteremtése; a gazdaság átalakítása és egy újfajta partnerség kialakításának szükségessége (United Nations 2013). A HLP javasolt 12 célt, ezt követően még héttel bővítették ezeket, később 16 cél maradt, végül 17 fenntartható fejlődési célt fogadtak el. Egyes vélemények szerint túl nagy a célok száma, ezért nehezen áttekinthetők. A megvalósíthatóság problémája leginkább abban keresendő, hogy a célok nagyra törők és nem mindig számszerűsítettek („jelentős mértékben csökkenteni/növelni”), ezért nehezen értelmezhetőek. Az 1. célban - megszüntetni mindenhol a szegénység összes

formáját- pl. kódolva van a megvalósíthatóságának kudarca, már csak ezért is, mert a 15 éves időszak biztosan nem elegendő egy ilyen súlyos, nem új keletű globális probléma megoldására. Hasonló kételyek merülnek fel az 5. céllal – megvalósítani a nemek közötti egyenlőséget, valamint elősegíteni minden nő és lány felemelkedését - kapcsolatban is. Visszatérve az 1. célhoz, az egy meghatározott küszöbérték alatti „jövedelmi szegénység” megszüntetésére vonatkozó MDG-t sikerült elérni 2015-re, azonban az 1,25 dolláros küszöbről a megalkotója, a Világbank nem régiben kijelentette, hogy annak értéke inkább 1,90 dollár. Ez azt jelenti, hogy az extrém szegénység jóval több embert érint, mint amennyivel eddig számoltak.

A SDG-k feladata, hogy a csak részben megvalósított MDG-k helyébe lépjenek és irányadók legyenek a jövőbeli stratégiák számára. A 17 általános cél (169 tartalmi, anyagi és intézményi konkrét rész cél is tartozik ezekhez) a következő:

1. cél: Megszüntetni mindenhol a szegénység összes formáját.
2. cél: Megszüntetni az éhínséget, elérni az élelmiszer-biztonságot, fejleszteni az élelmezést és előmozdítani a fenntartható mezőgazdaságot.
3. cél: Biztosítani az egészséges életet és előmozdítani a jólétet mindenki számára minden korosztályban.
4. cél: Biztosítani az átfogó és igazságos minőségi oktatást és előmozdítani az egész életen át tartó tanulási lehetőségeket mindenki számára.
5. cél: Megvalósítani a nemek közötti egyenlőséget, valamint segíteni minden nő és lány felemelkedését.
6. cél: Biztosítani a fenntartható vízgazdálkodást, valamint a vízhez és közegészségügyhöz való hozzáférést mindenki számára.
7. cél: Biztosítani a megfizethető, megbízható, fenntartható és modern energiát mindenki számára.
8. cél: Előmozdítani a hosszantartó, átfogó és fenntartható gazdasági növekedést, a teljes és eredményes foglalkoztatást, valamint méltó munkát biztosítani mindenki számára.
9. cél: Építeni alkalmazkodó infrastruktúrát, előmozdítani az átfogó és fenntartható iparosodást, valamint elősegíteni az innovációt.
10. cél: Csökkenteni az országokon belüli és országok közötti egyenlőtlenségeket.
11. cél: A városokat és emberi településeket befogadóvá, biztonságossá, alkalmazkodóvá és fenntarthatóvá tenni.
12. cél: Biztosítani a fenntartható fogyasztási és termelési szokásokat.
13. cél: Sürgősen cselekedni a klímaváltozás és hatásai leküzdése érdekében.
14. cél: A fenntartható fejlődés érdekében megőrizni és fenntarthatóan használni az óceánokat, tengereket és tengeri erőforrásokat.
15. cél: Védni, visszaállítani és előmozdítani a földi ökoszisztémák fenntartható használatát. fenntarthatóan kezelni az erdőket, leküzdni az elsivatagosodást, valamint megfékezni és visszafordítani a talaj degradációját és a biodiverzitás csökkenését.
16. cél: A fenntartható fejlődés érdekében előmozdítani a békés és befogadó társadalmakat, biztosítani a mindenki számára elérhető igazságszolgáltatást és minden szinten hatékony, felelősségre vonható és befogadó intézményeket létrehozni.
17. cél: Megerősíteni a végrehajtás módjait és felkészíteni a fenntartható fejlődés globális partnerségét. (2. ábra)

1. ábra Fenntartható fejlődési célok

Figure 1. Sustainable development goals

Forrás: Magyar ENSZ társaság, 2016 (<http1>)

Source: Hungarian UN Society 2016 (<http1>)

A területi korlátok miatt az egyes célokat konkretizáló részcélok részletes bemutatására és elemzésére nincs lehetőség. Ezért egy példán keresztül, a 15. célt részletező, az ökológiai rendszerekre vonatkozó részcélok ismertetésével világítom meg az SDG-k megvalósításának nehézségeit:

15.1 2020-ra a szárazföldi, valamint a belterületi édesvízi ökoszisztémák és szolgáltatásaik megőrzése, helyreállítása és fenntartható használata, különös tekintettel az erdőkre, vizes élőhelyekre, hegyekre és száraz élőhelyekre, a nemzetközi kötelezettségeknek megfelelően.

15.2 2020-ra az erdők minden típusa fenntartható kezelésének megvalósítása, az erdőirtások megállítása, az elpusztult erdők helyreállítása, és az erdőültetés és az újraerdősítés globálisan jelentős növelése.

15.3 2020-ra a sivatagosodás (megállítása), a leromlott földterületek és a talaj helyreállítása, beleértve a sivatagosodás, aszály és árvizek által érintett területeket, és törekvés a talajromlás nélküli világ elérésére.

15.4 2030-ra a hegyvidéki ökoszisztémák megőrzése – beleértve a biológiai sokféleségüket is – a fenntartható fejlődéshez nélkülözhetetlen előnyöket nyújtó kapacitásuk növelése érdekében.

15.5 Gyors és jelentős intézkedések megtétele a természetes élőhelyek romlásának mérséklésére, a biológiai sokféleség csökkenésének megállítására, 2020-ra a veszélyeztetett fajok védelme és kihalásuk megakadályozása.

15.8 2020-ra intézkedések bevezetése a vízi és szárazföldi ökoszisztémákban megjelenő idegenhonos özfajok ellen, valamint hatásaik jelentős csökkentésére, a legfőbb fajok ellenőrzés alatt tartása, illetve kiirtása.

Az MDG-k és az SDG-k között számos hasonlóság, illetve átfedés fedezhető fel pl. a szegénység leküzdése, a nemek közötti egyenlőség megvalósítása, az oktatás előmozdítása és az egészségügyi szolgáltatások kiterjesztése, azzal az eltéréssel, hogy a fenntartható fejlődési célok ambiciózusabbak, magasabb célszámokat határoznak meg. Az egyik különbség közöttük az, hogy a fenntartható fejlődési célokat az egész bolygó népességére vonatkozóan kívánják megvalósítani, és nem csak annak bizonyos hányadára, mint az MDG-k esetében. Emellett, az SDG-k új elemeket is tartalmaznak: a fenntartható energia, fenntartható fogyasztási szokások biztosítása, a települések biztonságossá és fenntarthatóvá tétele, alkalmazkodó infrastruktúra kiépítése. Az SDG-k mindenképpen összefüggőbb és strukturáltabb rendszert alkotnak az MDG-knél.

Az SDG-k olyan célokat és részcélokat foglalnak magukban, amelyek átalakító potenciállal rendelkeznek. Ez a „senki ne maradjon ki” elkötelezésből ered, valamint abból, hogy a társadalmi, gazdasági és környezeti gyakorlat különböző eredményeit átszövő egyenlőtlenségekre tekintettel kell lenni a legveszélyeztetettebb populációk esetében. Emellett a célok erősebb alapot szolgáltathatnak a jobb elszámoltathatóságra a kormányzat és lakosság között nemzeti szinten.

Szakpolitikai integráció

Az eddigi fejlesztési programok általános kritikája, hogy nem tudták teljesen integrálni a fenntartható fogyasztás és termelés (*Sustainable Consumption and Production, SCP*) dimenzióját, amely az első Riói konferencia óta kulcseleme a fenntartható fejlődési pályáknak. Ez magyarázható a probléma kiküszöbölésének politikai nehézségével és a gyenge intézményi kapcsolódással, amely a horizontális (cross-cutting) és rendszer-jellegű megközelítés, valamint az ágazati politikákba való SCP- integrálódás hiányának tudható be (Jackson 2010; United Nations 2011)

A célokat hálózatnak is lehet tekinteni, amelyen belül a közöttük lévő összefüggések a több célhoz (*goal*) kapcsolható részcélokon, illetve feladatokon (*target*) keresztül jelennek meg (LE BLANC 2015). Az egyes ágazatokban a stratégiák, politikák és végrehajtás terén eddig tapasztalt integráció hiánya a fenntartható fejlődés rossz megközelítésével és helytelen értelmezésével magyarázható. Az ágazatok közötti kompromisszumok és együttműködések megértésének hiányosságai olyan fejlesztési politikákat eredményeznek, amelyek más szektorokra kedvezőtlen hatással bírnak. A különböző szintek közötti szélesebb integráció megvalósítása a nemzetközi közösség fő aggodalma volt a Rio+20 konferencián (United Nations 2012) és továbbra is annak tekinthető a SDG-k vonatkozásában is.

Az SDG-k a számos dimenzió – politikai, gazdasági, környezeti, tudományos, kormányzati - figyelembe vételét és integrációját célozzák meg. Ennek érdekében szükséges a fenntartható fejlődés koncepciójának folyamatos értelmezése és integrálása a szakpolitikákba. A célok megvalósítása megköveteli még a szakpolitikák összehangolását, koherenciáját is.

Az SDG-k megvalósítása függ tehát a szakpolitikai integrációtól, amelynek megvalósítása nem könnyű feladat. A nehézség abból adódik, hogy egy ágazaton belüli kormányzati intézmények (amelyeknek meg kell valósítani az SDG-eket) gyakran az úgynevezett „funkcionális siló-rendszer” mentén szervezettek, a menetrendjeik szétföredeztek és hiányoznak a megfelelő intézkedések, amelyekkel létrejöhetne a szakpolitikai integráció a kormányzati szektorok és szintek között. A vertikális „silókat” horizontálisakra cserélni azonban túl kockázatos lenne. A környezetbeli különbségek okozta jelentős bizonytalanság még mindig akadályozza a politikai integráció hatékony intézményi megalapozását (UNDESA 2015).

A célok megvalósíthatóságának alapvető feltétele a pénzügyi források biztosítása. Az etiópiai Addisz-Ababában 2015 júliusában rendezték meg a harmadik (Monterrey, 2002 és

Doha, 2008 után) globális fejlesztési pénzügyi globális konferenciát, melyen a fenntartható fejlődés (illetve az SDG-k) 2030-ig tartó finanszírozásáról tanácskoztak. A Monterrey-i konszenzus értelmében több és jobb minőségű segélyre, valamint a források diverzifikálására van szükség (United Nations 2003). A Dohai Nyilatkozatban már megjelenik az, hogy kizárólag segélyekkel nem lehet leküzdeni a mélyszegénységet, ehhez a fejlődő országok is hozzá kell járulniuk, úgy hogy létrehoznak fenntartható adóalapokat (United Nations 2009). Attól függetlenül, hogy még nagyon távolinak tűnik e célok elérése, mégis több pénz áll rendelkezésre a nemzetközi fejlődési együttműködés számára: pl. nőtték a befogadó országok adóbevételei és az ODA, valamint az elvándorlók által hazaküldött összegek is. A nagy kihívás jelenleg az, hogy hogyan lehet ezeket a forrásokat fenntarthatóan felhasználni. Az Addis Abebában tartott konferencián akcióterv formájában elfogadott záró dokumentuma – az *Addis Abeba Action Agenda, AAAA*, amit az Agenda 2030 „integrált részének” tekintenek – sok kritika érte a civilek részéről, mivel egyrészt nem kínál megoldásokat a strukturális igazságtalanságokra a mai globális gazdasági rendszerben, másrészt nem rendelkezik a nemzetközi pénzügyi intézetek átfogó reformjáról és elszámolhatóságukról (United Nations 2015). Ugyanígy nem követték az ENSZ-kezdeményezéseket az adók elengedésével kapcsolatban. Bár számos ponton az akcióterv inkább visszalépésnek tekinthető a Dohai nyilatkozathoz képest, mégis először jelentették ki ilyen magas szintű fórumon, hogy problémák vannak a pénzügyi rendszerrel, adatokat gyűjtenek és tájékoztatást biztosítanak a törvénytelen pénzmozgásokról (Rohonyi 2015).

Záró gondolatok

A 2015. szeptemberében elfogadott ENSZ program (Agenda 2030) magját azok a Fenntartható Fejlődési Célok képezik, amelyek az MDG-re építenek, egyrészt azok eredményeire támaszkodva, más részt pedig az elmaradt teljesítésüket megcélözva. Egyetlen program, stratégia megalkotása és elfogadása az eddigi külön-külön működtetett fejlesztési/fejlődési és fenntartható fejlődési programok helyett mindenképpen sikernek tekinthető. Ezzel az elmúlt években a két párhuzamosan futó folyamat közös keretet kapott. A rendszerszemléletű megközelítés lehetőséget teremt a komplex problémák hatékonyabb megoldására, azok hajtóerőinek és okainak kezelésével. Az SDG-k valóban az MDG-k számos elemét veszik át, mégis túlhaladják azokat, mivel míg az MDG-k csak a humán dimenziót helyezik előtérbe, addig az SDG-k a politikai, gazdasági, környezeti, tudományos és kormányzási dimenziók integrációjára fókuszálnak. Az SDG-k kapcsán ki kell emelni az univerzalitást, ami azt jelenti, hogy ezek a célok nem csupán a világ kevésbé fejlett része, hanem minden ország és régió által megvalósítandók. E célok kidolgozása és a már elindult munka a végrehajtásukkal kapcsolatban precedens értékű, hiszen ennek során a legszélesebb körben együttműködtek/nek a kormányok, civilek, tudományos és üzleti szféra szereplői a fejlett és a fejlődő országokból egyaránt.

Az SDG-ket lehet kritizálni is, hiszen vannak hiányosságai, és az általuk érintett területek közötti ellentmondások is tapasztalhatók. A célok gyengeségei magának a „fenntartható fejlődés” fogalmának nem egységes értelmezésével hozhatók összefüggésbe. Nincsenek pl. kiemelt célok, mindegyik egyforma elsődlegességet élvez. Az egyes célokból/részcélokból vagy teljesen hiányzik a célszám (e miatt egyes szerzők szerint ezek inkább utópisztikus ígéreteknek, szép ideáloknak tekinthetők), vagy azt túl magasra szabták. Ellentmondások eddig is léteztek (például a gazdasági növekedés és a természeti környezet állapota között), azonban most egy keretrendszeren belül kell ezeket kezelni. Így akár ezek fel is erősödhetnek, ha nem tisztázzák, és nem veszik figyelembe a kölcsönhatásokat a célok/részcélok között.

Bár az SDG-k nem tökéletesek, mégsem lehet a jelentőségüket tagadni. Már azért sem, mert a fejlődő országok nem csak a program előkészítésében vettek aktívan részt, hanem

azóta is folyamatosan hozzájárulnak saját problémáik megoldásához. Az SDG-k hiányosságainak javítására is van lehetőség, mivel a kötelezettségvállalás „önkéntes és országfüggő”. Ily módon a célok átalakíthatóvá válnak azzal az indokkal, hogy igazodniuk kell a „különböző nemzeti sajátosságokhoz, kapacitásokhoz és fejlődési szintekhez”, ami által nemzeti szinten különbségek lesznek a szakpolitikában és annak prioritásaiban.

Az SDG-k megvalósítása nagyban függ a szakpolitikai integrációjuktól, a nemzeti szintű végrehajtástól és nem utolsósorban a finanszírozástól.

Irodalom

- Balogh R., Rohonyi P. 2014: Hogyan lesznek – s lesznek-e – a Millenniumi Célokból fenntartható fejlesztési célok? DEMNET Tanulmányok, 3–19.
- Beyond 2015: <http://www.beyond2015.org>
- Brown L.R. 1981: Building a sustainable society. A Worldwatch Institute book, W.W.Norton, New York. 433 pp.
- Daly H. 1996: Beyond Growth: The Economics of Sustainable Development. Boston. Beacon Press.
- Faragó T. 2013: A nemzetközi fejlesztési együttműködés céljai és a fenntartható fejlődési célok. Statisztikai Szemle, 91(8-9): 823–841.
- Faragó T. 2016: Világunk 2030-ban: a nemzetközi együttműködés új egyetemes programjának előzményei, lényege és értékelése. Külügyi Szemle 15(2): 3–24., <http://www.greenfo.hu/uploads/dokumentumtar/farago-tibor-vilagunk-2030-ban.pdf> [megtekintve/accessed 24.09.2016]
- Gyulai I. 2013: Fenntartható fejlődés és fenntartható növekedés. Statisztikai Szemle 91(8-9): 797–822. http://www.menszt.hu/tudnivalok_az_egyesult_nemzetek_szervezeterol/fenntarthato_fejlodesi_celok [megtekintve/accessed on: 25.07.2016]
- Jackson T. 2010: Prosperity without Growth, report of the UK Commission on Sustainable Development, London.
- Kerekes S. 2008: A fenntartható fejlődés európai szemmel. In: Gömbös E. (szerk.) Globális kihívások, Millenniumi Fejlesztési Célok és Magyarország. Magyar ENSZ Társaság, Budapest. 51–60.
- Le Blanc D. 2015: Towards integration at last? The sustainable development goals as a network of targets. DESA Working paper No. 141. ST/ESA/2015/DWP/141., 3–4.
- Meadows D. H., Meadows D. L., Randers J., Behrens III W. W. 1972: The limits to growth. A report for the Club of Rome's project on the predicament of mankind. Universe Books. New York.
- Rohonyi P. 2015: A Fenntartható Fejlődési Célok finanszírozása. A HAND Szövetség szakpolitikai ismertetője. Európai Bizottság és a Külgazdasági és Külügyminisztérium, <http://hand.org.hu/media/files/1455460838.pdf> [megtekintve/accessed on: 27.06.2016]
- United Nations 1972: Report of the United Nations Conference on the Human Environment. Stockholm, 5-16 June 1972. A Conf.48/14/Rev.1
- United Nations, General Assembly 2000: United Nations Millennium Declaration. A/res/55/2, 18 September, <http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.pdf> [accessed on 10.05.2016]
- United Nations 2003: Monterrey Consensus of the International Conference on Financing for Development. The final text of agreements and commitments adopted at the International Conference on Financing for Development Monterrey, Mexico, 18-22 March 2002, <http://www.un.org/esa/ffd/monterrey/MonterreyConsensus.pdf> [megtekintve/accessed on 30.06.2016]
- United Nations 2009: Doha Declaration on Financing for Development: outcome document of the Follow-up International Conference on Financing for Development to Review the Implementation of the Monterrey Consensus. The final text of agreements and commitments adopted at the Follow-up International Conference on Financing for Development to Review the Implementation of the Monterrey Consensus Doha, Qatar, November 29–December 2 2008, http://www.un.org/esa/ffd/doha/documents/Doha_Declaration_FFD.pdf [megtekintve/accessed on 30.06.2016]
- United Nations 2011: Sustainable development in the 21st century: implementation of Agenda 21 and the Rio principles, detailed report on the implementation of Agenda 21, Department of Economic and Social Affairs, New York, December.
- United Nations 2012: United Nations Conference on Sustainable Development Outcome Document: The future we want. A/CONF.216/L.1, 19 June 2012.
- UNEP 2011: Global Environmental Outlook 5, Nairobi.

- United Nations 2013: A new global partnership: Eradicate poverty and transform economies through sustainable development. The report of the High-level Panel of eminent persons on the post-2015 development agenda.
- United Nations, General Assembly 2014: Report of the Open Working Group of the General Assembly on Sustainable Development Goals, A/68/970, August
- United Nations 2015: Addis Abeba Action Agenda of the Third Conference on Financing for Development. New York, http://www.un.org/esa/ffd/wp-content/uploads/2015/08/AAAA_Outcome.pdf [megtekintve/accessed on 15.06.2016]
- United Nations 2015: The Millennium Development Goals Report 2015. New York., 10–13.
- United Nations 2015: Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development. A/RES/70/1
- UNDESA 2015: Policy integration in government in pursuit of the sustainable development goals. Report of the expert group meeting held on 28 and 29 January at United Nations Headquarters. New York., 5–29. <http://www.un.org/esa/socdev/csocd/2016/egmreport-policyintegrationjan2015.pdf> [megtekintve/accessed on 05.07.2016]
- World Commission on Environment and Development 1987: Our Common Future. Oxford University Press.

SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS (SDGs)

P. JANCOSVSZKA

Szent István University, Institute of Nature Conservation and Landscape Management
2100–Gödöllő, Péter K. u. 1. e-mail: jancsovszka.paulina@mkk.szie.hu

Keywords: sustainable development, global partnership, SDGs, MDGs, cross-sectoral integration

In September 2015, the 193 member states of the United Nations adopted a new program, Agenda 2030 that contain the Sustainable Development Goals (SDGs). The 17 overall goals and 169 related targets following the Millennium Development Goals create an integrated system that builds an international framework for sustainable development and link it with the development goals. The article, starting from the different interpretations of the sustainable development concept and the Millennium Goals, reviews the new global vision of SDGs, highlighting their strengths and weaknesses. The SDG's implementation is yet to come, and depends crucially on the national level implementations, the cross-sectorial integration, the strengthening of global partnership and financing.